

nekatera lokalna vprašanja na omenjenem območju, odpira pa tudi vrsto novih vprašanj, ki jih spodbujajo predvsem statistični podatki v prilogi.

Eva Holz

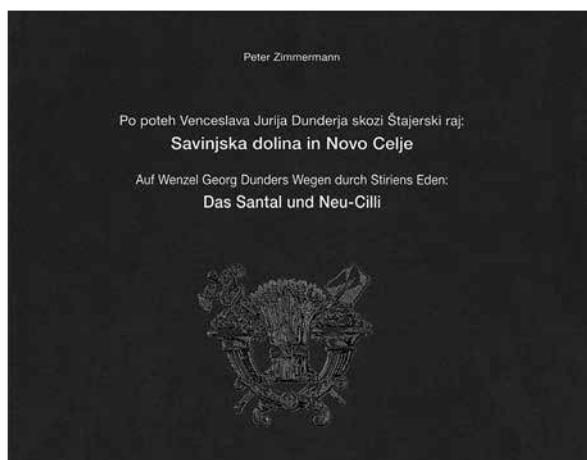
Peter Zimmermann in Venceslav Jurij Dunder: Štajerski raj. Savinjska dolina in Novo Celje na južnem Spodnjem Štajerskem. Žalec: Zavod za kulturo, šport in turizem, 2016, 538 strani.

Redko se zgodi, da sta pod strokovnim monografskim delom podpisana avtorja, katerih rojstvi sta med seboj oddaljeni skoraj 130 let, in da delo izide dosledno dvojezično, v nemščini in slovenščini. Zasluge za izid takšne monografije, ki domoznansko obravnava Savinjsko dolino tik pred zemljiško odvezo, ima naturalizirani Savinjčan z Bavarskega, prof. dr. Peter Zimmermann, mednarodno priznani strokovnjak s področja elektrotehnike ter povezovalec in kulturni ambasador svojih »dveh domovin« – Nemčije in Slovenije. Občina Žalec, ki ga šteje med svoje častne občane, je leta 2016 omogočila Zimmermannovo predelano izdajo razmeroma obsežne monografije Venceslava Jurija (Wenzla Georga) Dunderja z naslovom *Stiriens Eden: Das Santal und Neu-Cilli in der südlichen Untersteiermark*. Zanimive so okoliščine nastanka dela, ki je leta 1847 izšlo kot »prodajni prospekt« za Novo Celje, in sicer na pobudo tedanjega novoceljskega graščaka Josefa Ludwiga Hausmanna. Avtor knjige, vsestransko izobraženi in nadarjeni Dunder s Češkega, je bil doktor filozofije, upravitelj Hausmannovih posesti in med drugim tudi jezikovni mentor njegovi hčerki Fanny, ki velja za prvo slovensko pesnico.

Kot uvodoma navaja Peter Zimmermann, je Dunder z delom *Štajerski raj* postavil Savinjski dolini

in še posebej dvorcu Novo Celje neminljiv zgodovinsko-topografski spomenik. Ko je po več kot stoletju in pol zorela zamisel za ponovno izdajo knjige, je Zimmermann sicer razmišljal, da bi Dunderjevo delo preprosto izdal kot reprodukcijo, vendar so ga tehtni razlogi privedli do odločitve, da je besedilo smiselno predelati. Določene dele, ki bi bili v našem času težko razumljivi in zanimivi samo še za zgodovinarje, je izpustil ali opremil z ustreznimi pojasnili, drugje pa besedilo popravil in dopolnil. Z obsežnim dodatnim raziskovalnim delom je odpravil vsebinske pomanjkljivosti, posegel pa je tudi v izredno dolge in zavite stavčne konstrukcije. Pri preoblikovanju besedila je bila potrebna dodatna mera previdnosti. Avtor je moral namreč besedilo v veliki meri napisati na novo, pri čemer se je skušal držati jezika pozne romantike in zgodnjega realizma. Najmanj tako zahtevno nalogo je tako predstavljajal prevod novonastalega nemškega besedila v slovenščino, ki ga je priskrbel Janko Germadnik. Za ilustracijo predelane dvojezične izdaje so bile uporabljene vse upodobitve, ki jih najdemo v izvirniku in poznejših izdajah iz srede 19. stoletja, pri čemer so zgodovinska poglavja dopoljena s slikami iz Vischerjeve *Knjige gradov* (1681), topografski opisi iz leta 1847 pa z motivi iz *Stare Kaiserjeve suite* (1825–1835). Žalska izdaja, ki jo glede na format, papir in oblikovanje lahko označimo kot luksuzno, je s tem dobila še dodaten vizualni učinek.

Knjigo sestavlja dvanajst poglavij, razdeljenih v podpoglavja, pri čemer gre pri zadnjem poglavju za Zimmermannovo obdelavo dveh Dunderjevih kratkih rokopisnih dodatkov, ki vsebujeta nekaj podatkov o dogajanju v letu 1847, že po oddaji besedila v tisk. Enajst tiskanih poglavij je naslovljenih takole: 1. Kratki zgodovina in topografija vojvodine Štajerske; 2. K zgodovini in topografiji gosposčin, združenih v Novo Celje; 3. Opis dvorca Novo Celje, gradiča Gozdni dvor, gospodstva Plevne ter pripadajočih uradnih, luksuznih, cerkvenih, gospodarskih in tovarniških poslopij; 4. Združene gosposčine Novo Celje v luči fevdalnega družbenega reda; 5. Versko in cerkveno življenje v Savinjski dolini; 6. Kmetijstvo združenih gosposčin Novo Celje; 7. Rudarstvo združenih gosposčin Novo Celje (podpoglavje Železnica je dodal P. Zimmermann); 8. Kmetijsko-industrijske panoge združenih gosposčin Novo Celje; 9. Okolica Novega Celja in panorama Savinjske doline; 10. Zdravilišča, terme, kopališča in mineralni vreli v okolici Novega Celja in 11. Pripovedke Savinjske doline. Kot ugotavlja Zimmermann, je Dunder v knjigi »celo z današnjega vidika v glavnem govoril resnico, čeprav je s svojimi hvalospevi pretiraval«. Marsikatero hvalo, dobronamerna in ciljno usmerjena pretiravanja je bilo zato treba spraviti v dimenzije, ki v večji meri ustrezajo realnosti. Dunderjev *Štajerski raj* je bil namreč otrok svojega časa, močno pogojen z reklamnim namenom nastanka. Poleg tega je treba upoštevati dejstvo, da je sicer vsestranski avtor pisal

knjigo v Novem Celju, daleč od kakšne večje knjižnice in v veliki naglici. Kar zadeva oris sodobnega stanja, se Venceslav Jurij Dunder na splošno vendarle razkrije kot dober poznavalec, pronicljiv opazovalec in vešč opisovalec.

Zimmermannova izdaja, izšla 169 let po Dunderjevi iz leta 1847, pomeni tako dragocen prispevek k poznavanju Spodnje Savinjske doline in njenega zaledja ob zatonu fevdalne in na pragu industrijske dobe. Brez avtorjevega in prevajalčevega zahtevnega

podviga bi Dunderjev *Štajerski raj* ostal samo še eno v vrsti težko dostopnih, domala pozabljenih domoznanskih del 19. stoletja, po katerih posegajo le redki poznavalci. Ti bodo zaradi znanstvene doslednosti morali sicer še vedno konzultirati tudi nemški izvirnik, slovenski prevod z ustrezno predelavo besedila pa nagovarja široko javnost, s čimer je bil dosežen njegov poglavitni namen.

Boris Golec